
ІСТОРІЯ, ПСИХОЛОГІЯ, ПРАВО, СОЦІОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

ПРИРОДООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ

Дмитро Бойко

Аннотація. По результатам анализа специальной литературы относительно деятельности Международного олимпийского комитета (МОК) определено, что на современном этапе одним из главных направлений деятельности является охрана окружающей среды. Авторы рассматривают сотрудничество МОК с ведущими международными организациями по вопросам экологии и устойчивого развития. Приведенные примеры экологической деятельности МОК свидетельствуют о значительном внимании этой авторитетной спортивной организации по вопросам охраны окружающей среды. Нами была получена информация, которая дает возможность решить данную проблему.

Ключевые слова: экология, Международный олимпийский комитет, природоохранные программы, устойчивое развитие.

Abstract. The results of analysis of special literature dealing with the IOC activity have allowed to determine that at the current stage one of the major directions of its activity is the protection of the environment. Authors consider the IOC cooperation with the leading international organizations in the area of ecology and stable development. Presented examples of the IOC ecological activity demonstrate tremendous attention of this sports organization to the issues of the environment protection. Obtained information permits to solve the given problem.

Keywords: ecology, International Olympic Committee, environmentally friendly programs, stable development.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний спортивний рух має певний досвід у вирішенні екологічних проблем. Великий фактичний матеріал про стан і перспективи розвитку природоохоронної діяльності міститься в інформаційних виданнях Міжнародного олімпійського комітету (МОК), зокрема комісії «Спорт і навколишнє середовище», а також у статтях, виступах, інтерв'ю у засобах масової інформації керівників олімпійського руху – Хуана Антоніо Самаранча, (1997), Жака Рогге (2009), Пала Шмідта (2013), Його Світлості Володарського князя Альбера II (2015). Однак у дослідженнях не реалізований системний підхід до аналізу природоохоронної діяльності в олімпійському спорті на різних рівнях його впровадження [2].

Детального наукового аналізу вимагає вивчення природоохоронної діяльності як явища, обумовленого не тільки внутрішніми потребами олімпійського руху, а й, перш за все, вимогами сучасного суспільства. Зокрема недостатньо глибоко

досліджений взаємозв'язок МОК з міжнародними організаціями щодо впровадження екологічних програм в практику міжнародного олімпійського руху [4].

Мета дослідження – проаналізувати основні напрями екологічної політики МОК на сучасному етапі розвитку олімпійського спорту.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел та документів, системний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Останніми роками усе більш активну роль у вирішенні екологічних проблем відіграє спортивна спільнота, оскільки спорт тісно пов'язаний із природою. Для спортсменів украї важливим є здорове довкілля, крім того, цілий ряд видів спорту безпосередньо пов'язаний з навколишнім середовищем, яке не лише служить джерелом натхнення, а й впливає на світові рекорди. Так, цілком очевидно, що гармонійний розвиток людства передбачає збереження здоров'я та підтримання морально-психологічного клімату населення. Вирішення

цих завдань неможливе без дбайливого ставлення до довкілля, раціонального використання природних ресурсів. Тому одним із найбільш важливих напрямів політики багатьох спортивних організацій та безпосередньо МОК є захист навколишнього середовища. Важливість цього напрямку знайшла відображення в різних екологічних програмах, які активно впроваджуються МОК й іншими міжнародними спортивними організаціями останніми роками.

З іншого боку, проведення спортивних змагань безумовно впливає на навколишнє середовище, причому цей вплив часто буває украй негативним. Під час проведення Ігор Олімпіад та зимових Олімпійських ігор відбувається значна міграція населення, активно експлуатуються спортивні споруди, що призводить до зростання споживання електроенергії, викиду парникових газів і збільшення об'єму відходів, руйнування озонового шару, зменшення біорізноманітності, забруднення води і повітря. І хоча спортивні організації рідко є великими забрудниками, їхній «екологічний слід», на жаль, має негативний характер.

Таким чином, спорт та природоохоронна діяльність тісно взаємозв'язані. Нині спортивна спільнота вирішує екологічні проблеми на різних рівнях і в різних формах. Проте найбільш важливу роль в цьому напрямі відіграє МОК, який є найбільш авторитетною організацією у світі спорту, багатогранна діяльність якої об'єднує різні проекти та форми екологічної роботи.

Екологічна політика належить до одного з пріоритетних напрямів роботи МОК. Її зміст визначається величезною популярністю олімпійського руху. Так, МОК завдяки Олімпійським іграм привертає увагу до проблем навколишнього середовища і сталого розвитку, порушує питання збереження екології в спортивному «довкіллі», формує нормативно-правову базу та впроваджує практичні заходи для вирішення екологічних проблем.

Значна увага МОК до питань навколишнього середовища знайшла своє відображення в першій частині Олімпійської хартії [3,], до якої були внесені зміни, що підтвердили важливість охорони довкілля для сучасного олімпійського руху. У новій редакції Олімпійської хартії зазначено, що МОК стежить за тим, щоб «Олімпійські ігри були проведені за умови дбайливого ставлення до навколишнього середовища, підтримує олімпійський рух в його прагненні до збереження довкілля...» [3, п. 14]. У Хартії підкреслено, що роль МОК полягає у «заохоченні та підтримці відповідальності й турботі про охорону довкілля, забезпеченні дотримання екологічних принципів розвитку спорту» [3]. Таким чином, основа для діяльності МОК у цій сфері була закладена шляхом зміни головного документа олімпійського руху і вне-

сення до його тексту поправок «екологічної» спрямованості.

Вперше питання, пов'язані з охороною довкілля та сучасного спорту, були представлені на Міжнародній конференції в 1994 р. у Парижі. Учасники конференції звернули увагу на можливості спорту сприяти поширенню екологічної інформації. Подальший розвиток екологічних аспектів сучасного спорту знайшов відображення в Олімпійській повістці на ХХІ ст., яка була прийнята в 1999 р. у Ріо-де-Жанейро після конференції ООН з питань охорони довкілля та розвитку [4]. В цьому документі були відображені основні прагнення всього людства в екологічній сфері. При цьому учасники конференції підкреслили, що всі міжнародні, регіональні, державні установи та громадські організації повинні розробити власну повістку на ХХІ ст.

В Олімпійській повістці на ХХІ ст. було виділено найважливіші напрями діяльності в екологічній сфері національних олімпійських комітетів, міжнародних спортивних федерацій, окремих спортсменів і структур, що діють в галузі спорту. Основною метою Олімпійської повістки стало «включення проблеми сталого розвитку в політику усіх можливих структур і організацій для привертання уваги до цієї проблеми і позитивних зрушень в цій царині» [4]. Особливо важливо, що усі заходи мають на увазі не лише охорону довкілля і природних ресурсів, але і створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку.

Олімпійська повістка на ХХІ ст. містить програму дій олімпійського руху в цій сфері і ставить три основні мети [4]: по-перше, поліпшення соціально-економічних умов. Сталий розвиток припускає задоволення основних культурних та матеріальних потреб людини. Тому основна увага в цьому відношенні має бути приділена бідним країнам світу, біженцям та меншинам.

По-друге, збереження і раціональне використання природних ресурсів. Олімпійський рух має значні важелі впливу на людей. Під час проведення Олімпійських ігор пропагується необхідність захисту довкілля, МОК організовує різні освітні програми, що пояснюють не лише основні цінності і ідеї олімпізму, але і відповідальність людства за збереження екології і природних ресурсів.

По-третє, посилення ролі різних чинників у цій сфері. Це положення має на увазі співпрацю не лише з найбільшими міжнародними організаціями, а й з конкретними спортсменами, неурядовими організаціями, з усіма, хто може зробити внесок у вирішення проблеми сталого розвитку.

Останні тенденції в екологічній діяльності МОК знайшли відображення в підсумковому документі ІХ Всесвітньої конференції зі спорту і навколишнього середовища. Ця конференція відбу-

лася в місті Доха за ініціативи МОК, НОК Катару і ЮНЕП в 2011 р. В роботі конференції взяли участь представники світу спорту, промисловості, бізнесу, багатьох міжнародних організацій, у тому числі ООН, делегати від НОКів, міжнародних федерацій, організаційних комітетів Олімпійських ігор, а також неурядових екологічних організацій, всього понад 650 учасників.

Конференція проходила під девізом «Ігри для зеленого майбутнього» і була присвячена екологічній відповідальності спорту. У своєму виступі на відкритті конференції президент МОК Жак Рогге відмітив величезні можливості спорту як потужного інструмента для позитивних змін у питаннях сталого розвитку. «Наше завдання полягає в тому, щоб гарантувати використання цього інструмента на користь усій планеті, яку ми населяємо, і передати це ставлення майбутнім поколінням, що успадкують цю землю», – сказав Ж. Рогге [5].

Підсумком роботи конференції стало прийняття документа, що отримав назву «Декларація Дохи», в якому було підкреслено, що спорт може допомогти досягти однієї з найважливіших цілей розвитку тисячоліття – екологічної стійкості. Особливу роль документ відводить і спортсменам-олімпійцям, які можуть і повинні узяти на себе роль у формуванні шанобливого ставлення до природи і довкілля [5]. Таким чином, на найвищому рівні були розроблені документальні основи діяльності МОК у сфері екології.

У 1990-ті роки поступово складаються основні напрями взаємодії МОК з питань екології з різними авторитетними міжнародними організаціями, серед яких особливе значення має співпраця зі спеціалізованою Програмою ООН з охорони довкілля (ЮНЕП). Важливе місце питання екологічного характеру посідають і в роботі іншої міжнародної організації – ЮНЕСКО, з якою МОК тісно працює з 1960-х років [1].

Для ЮНЕП спорт, спортивні заходи є найважливішим каналом просвіти людей у питаннях екології. Свою діяльність у сфері спорту і довкілля ЮНЕП почала в 1994 р. після підписання угоди про співпрацю з МОК. У тому самому році в результаті визнання важливості охорони довкілля і сталого розвитку природоохоронна діяльність стала третім виміром олімпійської філософії разом зі спортом і культурою.

Олімпійський комітет заснував Спортивну і екологічну комісію для консультування свого Виконавчого комітету з питань інтеграції екологічних аспектів у процесі підготовки і проведення Олімпіад. І сьогодні довкілля є одним із ключових критеріїв при виборі місця проведення Олімпійських ігор.

Подальший розвиток співпраці ЮНЕП і спортивної спільноти пов'язаний з «Програмою ООН

по довкіллю, спрямованою на вирішення виникаючих екологічних проблем». Цей документ містить довгострокову стратегію ЮНЕП у галузі спорту і довкілля, мета якої полягає в інтеграції етики і екологічних цінностей в спортивну діяльність на всіх рівнях, включаючи розважальні види спорту [2].

ЮНЕП і МОК за участі спортивних федерацій розробили «Порядок денний на ХХІ ст. зі спорту та довкілля». У документі представлені основні підходи до втілення в життя концепції сталого розвитку в спортивній сфері. ЮНЕП співпрацює з МОК під час проведення всесвітніх конференцій і регіональних семінарів зі спорту і довкілля. ЮНЕП продовжує отримувати від організаторів великих спортивних заходів і власників спортивних об'єктів прохання про надання консультацій врахування природоохоронних міркувань під час підготовки і проведення змагань і облаштування спортивних комплексів.

У червні 2002 р. спортивний напрям ЮНЕП отримав своє закріплення на інституційному рівні. Директор-виконавець організації призначив Спеціального представника зі спорту і довкілля з метою зміцнення зв'язків ЮНЕП зі спортивною громадськістю і проведення спільних спортивних заходів.

Спільними зусиллями ЮНЕП і МОК заснували спеціальну премію – премію Спорту та Довкілля. «Екологічна премія» вручається раз на два роки членам МОК, міжнародним організаціям або окремим людям за особливий внесок у вирішення екологічних проблем за допомогою спорту. Уперше вона була вручена 31 березня 2009 р. п'яти організаціям з різних континентів, які успішно здійснюють діяльність у цій галузі сталого розвитку і спорту. В Африці – це Фонд «Зелена Африка», в Америці – Орегонський клуб, в Азії – Пекінське муніципальне бюро з охорони довкілля, в Європі – Німецька олімпійська спортивна конфедерація, в Океанії – проект «Веселка» з Нової Зеландії [5]. Спеціальна премія була вручена НОК Катару за «його прихильність довкіллю та використанню екологічних технологій, зокрема сонячних технологій для охолодження температури на стадіоні», де пройдуть майбутні матчі чемпіонату світу з футболу 2022 р.

Висновки. Наведені приклади екологічної діяльності МОК свідчать про значну увагу цієї авторитетної спортивної організації щодо питань охорони довкілля. Можна відмітити, що цей напрям роботи МОК, починаючи з 1990-х років, істотно еволюціонував. І сьогодні екологічні програми стали не лише значущою частиною спортивних подій, але і важливою філософською категорією олімпізму. Проте, незважаючи на вражаючі успіхи спортивного співтовариства у вирішенні природоохоронних завдань, на наш погляд, потенціал спорту використаний не повною мірою.

Перспективи подальших досліджень полягають у детальному вивченні та аналізі екологічної політики організаційних комітетів Олімпійських ігор та національних олімпійських комітетів

країн з метою впровадження найбільш ефективних форм і методів природоохоронної діяльності в практику сучасного олімпійського руху.

Література

1. *Боголюбова Н. М.* Экологические проблемы в деятельности МОК / Н. М. Боголюбова, Ю. В. Николаева // Учен. зап. РГГМУ. – 2011. – № 21. – С. 155–164.
2. *Стратегические меры программы ООН по окружающей среде, направленные на решение возникающих экологических проблем.* Доклад директора-исполнителя. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.unep.org/gc/gc22/Document/K0360199-r.doc>.
3. *Олимпийская хартия* // Междунар. культурный обмен в документах и материалах: хрестоматия / [авт.-сост. Н. М. Боголюбова, Ю. В. Николаева]. – СПб., 2004. – С. 12.
4. *Olympic Movement's Agenda 21.* – [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_300.pdf.
5. *Sport and Environment. Sustainable Major Sport Events.* Официальный сайт Международного олимпийского комитета. – [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.olympic.org/content/Olympism-in-Action/Environment/Sustainable-Major-Sport-Events>.

Literature

1. *Bogolyubova N. M.* Ecological problems in the IOC activity / N. M. Bogolyubova, Y. V. Nikolayeva // Uchenyye zapiski RGGMU. – 2011. – N 21. – P. 155–164.
2. *Strategic measures of the UN program on the environment aimed at solution of ecological problems that appear.* Report of Executive Director. – [Electronic resource] // Access mode: <http://www.unep.org/gc/gc22/Document/K0360199-r.doc>.
3. *Olympic Charter* // International cultural exchange in documents and materials: anthology / [compiled by N. M. Bogolyubova, Y. V. Nikolayeva]. – Saint Petersburg, 2004. – P. 12.
4. *Olympic Movement's Agenda 21.* – [Electronic resource] // Access mode: http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_300.pdf.
5. *Sport and Environment. Sustainable Major Sport Events.* Official site of the International Olympic Committee. – [Electronic resource] // Access mode: <http://www.olympic.org/content/Olympism-in-Action/Environment/Sustainable-Major-Sport-Events>.